

G. Q. MƏLİKLİ, siyasi elmlər ü. f. d.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyası

HƏRBİ SAHƏ DÖVLƏT SİYASƏTİMİZİN ÇOX MÜHÜM SAHƏSİDİR

Məqaladə Azərbaycanın öz suverenliyini qorumaq, ərazi bütövlüyüն bərpa etmək məqsədilə Milli Ordunun qurulmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin yaradığı siyasi xətt və onun davamçısı Məhtəşəm Prezident İlham Əliyevin apardığı məqsədönlü işlərə toxunulur.

Azərbaycanın dövlət siyasetinin konkret olaraq hərbi sahədə reallaşdırıldığı tədbirlərin həqiqi mənzərəsini araşdırmağa ciddi ehtiyac vardır. Hərbi sahə digər sahələrlə sıx bağlı olsa da, onun özünəməxsus əzellilikləri də mövcuddur.

Əvvəlcə ötən əsrə ikinci Dünya müharibəsindən sonra qərəlaşmış vəziyyətin ümumi meyillərini nəzərdən keçirək. İkinci Dünya müharibəsi başa çatdıqdan sonra məlum oldu ki, dünya nizamı ciddi dəyişikliklərə məruz qalacaqdır. Lakin həm siyaset adamları, həm də siyasi məsələləri müəyyən prizmadan araşdırın tədqiqatçılar bu barədə fərqli mülahizələr irəli sürürdülər. Qərəlaşmış real vəziyyət göstərirdi ki, ikinci Dünya müharibəsindən sonra böyük siyaset meydanında ABŞ, SSRİ, Böyük Britaniya, Fransa və Qərbi Almaniya var idi. Uzaq Şərqdə Yaponiya sərtlə inkişaf edirdi. ABŞ və Avropa iqtisadi inkişafda aparıcı rol oynamadıqdan davam edirdilər. Artıq XX əsrin 50-ci illərində Qərbdə informasiya cəmiyyətinin formalasdığından bəhs olunurdu. Eyni zamanda, ABŞ və SSRİ-nin hərbi potensialı dünyani bir neçə dəfə məhv etmək üçün yetərli idi. Buna görə də, beynəlxalq münasibətlərdə diqqət hərbi gücünden iqtisadi amilə doğru dəyişməyə başladı. Artıq bu prosesdə transmilli iqtisadi əlaqələr ciddi rol oynayındı. Bununla da dünyanın bütün dövlətləri bir-birindən daha çox asılı vəziyyətə düşmüşdülər. Müvafiq olaraq, geosiyasının və təhlükəsizliyin də yeni modellərin işlənməsinə böyük ehtiyac yaranmışdı.

XX əsrin sonuna doğru dünya inkişafına əsaslı təsir göstərən amillardan biri sosializm sisteminin dağıılması və SSRİ-nin iflası olmuşdur. Müstəqillik yoluunu tutmuş ölkələrin çox ciddi çətinlikləri yaranmışdı. Azərbaycan Respublikası da istisna təşkil etmirdi. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev Kreml'dən uzaqlaşdırıldından sonra Azərbaycana qayıdanda ölkə çox ağır bir durumda idi. O, sonralar həmin günləri belə xatırlayır: "Eşidəndə ki, mənim doğma vətənim, mənim doğma torpağım dağlır, uzun müddət bu vətənin, ölkənin inkişafına xidmət etmiş bir adam kimi mən biliyəm ki, biz burada nələr etmişik və bu, dağlır, şübhəsiz ki, özümüz qurban verməli oldum və gəldim, məsuliyyəti öz üzərimə götürdüm" [1, s. 3].

Heydər Əliyev diqqəti ona yöneldirdi ki, respublikanın müdafiəsini təşkil etməyə məsul olan şəxslər Vətəniñ müdafiəsinə hazır olan insanları təşkilatlaşdırırmalı, mövcud hərbi kadrlardan istifadə etməklə onlara hərb işini öyrətməli və sonra da onları təlimatlaşdıraraq torpaqların müdafiəsinə göndərməli idi. "... O da ola bilərdi ki, Azərbaycanın həmin vətənpərvər övladlarını safarbər edərək yaranmış milli zabit kadrları potensialından səmərəli istifadə edib, hərbi hissələrin komandirlərini onlardan təyin edib, beləliklə də, tezliklə müstəqil Azərbaycan Ordusu yaradılaydı. Əgər belə olsayıdı, Azərbaycan bu məğlubiyyətlərlə rastlaşmazdı. Ölkəmizin bu torpaqları işgal olunmazdı" [2, s. 132].

Heydər Əliyevin milli siyaset doktrinasında vətəncilik iki aspekti əhatə edirdi: birincisi, hər bir azərbaycanlınlın alovlu vətənpərvərə çevrilməsinə nail olmaq; ikincisi, xalqın vətəni şurullu sevməsinə, daha doğrusu, tənyaraq sevməsinə və Azərbaycanın dünyada tanınmasına nail olmaq.

Ilk dəfə Heydər Əliyev respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə etnik yadlaşma məqsədi ilə aktiv işlədilən İran Azərbaycanı anlayışı Cənubi Azərbaycan anlayışı ilə əvəz olundu, Elmlər

Akademiyasında və Yaziçilar Birliyində Cənubi Azərbaycan üzrə struktur yaradıldı, tədriscom yaddaşlığının faktına çevrilərkən unudulmuş Borçalı mahal adı kimi işlədildi, Kərkükli azərbaycanlıları haqqında xalqa dolğun və ardıcıl məlumat verildi, şəxsləri keçmişimiz sistematik elmi və bədii arasdırmaşların, yeni ham də təbliğatın obyektiyinə çevrilidi, həmçinin, "kiçik qardaş" nataməni kompleksinin dağıdılması sayında qıtlıq "Men azərbaycanlıyım" demək mümkündür; Azərbaycan dilinin danışq və poeziya dili olmaqdan əlavə dövlət dili kimi fealiyyəti bərpə edildi [3, s. 28].

Tarixi prosesləri araşdırıldıqca bir daha aydın olur ki, Heydər Əliyevin 1993-cü ilin 1 iyununda Azərbaycanda siyasi hakimiyət xilaskar missiyalı qayıdışı bizi milli müstəqilliyimiz itirilmiş təhlükəsindən xilas etdi. Bununla da, ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi-mədən həyatında, bəyənşəxalq əlaqələrində döntüs yaradı, elmi asasları, bəyənşəxalq norma və prinsiplər uyğun müstəqil dövlət quruculuğu prosesi başlandı. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi hər cür daxili və xarici təhdidlərdən qurtuldu [4, s. 2].

Həqiqi müstəqillik mərhələsində Heydər Əliyev hərbi sahəni daim diqqətdə saxlayırdı. O çalışırkı ki, əhalinin müxtəlif qrupları bu mərhələnin nə dərəcədə məsuliyyəti olmasını aydınlaşdırırdı.

Dahi lider Heydər Əliyev müstəqilliyimizi gücləndirmək səylərinin fəal təşkilatçısı olaraq tez-tez cəbhə bölgələrinə gedir, döyüşən ordunun şəxsi heyəti ilə səhəbətlər aparır, başlıca problemləri müəyyənləşdirilməsi və aradan qaldırılması istiqamətində tədbirlər görürdü.

Azərbaycan Respublikasının harbi sahədə mili təhlükəsizliyinin təmin olunması Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi, suverenliyi və arazi bütövlüyünə qarşı yönəlmış real və potensial təhdidlərdən müdafiə sahəsində tədbirlər kompleksinin həyata keçirilməsi və mili maraqların hərbi və digər vəsitələrlə qorunması qabiliyyətinin təmin edilməsidir. Azərbaycan Respublikasının hərbi sahədə mili təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün görülmənəsas tədbirlər aşağıdakılardır:

1.Silahlı Güçlerin ve başqa silahlı birləşmələrin hərbi hazırlıq səviyyəsinin və döyüş qabiliyyətinin artırılması, mövcud hərbi ehtiyatların sefərbərlik üçün hazır vəziyyətdə saxlanması;

2.Hərbi-sənaye kompleksinin inkişafı, müasir silah və hərbi-texniki nailiyyətlərin tətbiq edilməsi;

3.Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədləri yaxınlığında əlverişli qüvvələr nisbətinin yaranmasının əldə olunması;

4.Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədlərinin etibarlı mühafizəsinin təmin edilməsi;
5.Kütləvi qırğın silahlarının işlənib hazırlanmasının, istehsalının, yayılmasının,

ehtiyatlarının yaradılmasının ve tətbiqinin qarşısının alınması istiqamətində fəaliyyət göstərilməsi;

ixtisaslı kadrlarla təminatı işinin yaxşılaşdırılması.

7.Hərbi xidmət səyənində cinayətkarlıq qarşı mübarizə aparılması;
8.Azərbaycan Respublikasının hərbi sahədə milli təhlükəsizliyinin təmin olunması
məqsadılıarı xarici ölkələr və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın həvəsi keçidiləri;

9. Külliyevi qırğın silahlarının komponentlerinin və texnologiyalarının, onları hədəf çatdırma vəsitiyləri, yeni hərbi istehsal texnologiyalarının qanunsuz yayılmasında ölkə ərazisinin tranzit kimi istifadə edilməsinin qarşısının alınması;

10. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin və başqa silahlı birləşmələrinin hərbi və iqtisadi potensialının, döytü şəhərinin və döytü qabiliyyətinin zəiflədilməsinə yönəlmış fəaliyyətin aşkarlanması, qabaqlanması və qarsısının alınması;

11.Müdafıə kompleksi sahəsində strateji əhəmiyyəti obyektlərin, həmçinin, hərbi maraqların baxımından əhəmiyyət kəsb edən elmi-texniki araşdırmların və bu şəaliyyətin nticələrinin, o-cümüldən məlumatların, sənədlərin və program təminatının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi

12. Hərbi və hərbi-texniki müqavilələrin bağlanmasında və yerinə yerilməsində Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin təmin olunması tələbləri mütləq nəzərə alınır.

13. Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr istisna olmaqla,

Humanitárius elmléle

Ölkə ərazisində xarici hərbi bazaların yerləşdirilməsinə, habelə hərbi qüvvələrin, silah, hərbi texnika, kütləvi qırğın silahı komponentləri və texnologiyalarının tranzit daşımalarına yol verilmir [5, s. 18-19].

Təhlükəsizliyimizə daxili hərbi təhdidlər ətraflı şəkildə verilmişdir [6, s. 77].

Ermənistanın öz himyədarlarına arxalanaraq Azərbaycan üçün ciddi təhdid yaratması, real faktdır. Belə ki, XX əsrin sonlarından başlayan Ermənistan-Azərbaycan, Dağılıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində səkkiz milyon şəhlinin bir milyondan çoxu qəçqın və məcburi köçkünlər olmuşdur. Ermənistan tərəfindən 1988-ci ildən yürüdülən işğalçı planın nəticəsində bütün qanunlar, insan hüquqları kobud şəkildə pozulmuşdur. Qəçqın və məcburi köçkünlər ölkənin 69 şəhər və rayonunda müvəqqəti məskunlaşmış, 700 min nəfər məcburi köçkünlər isə 1600-dan çox six məskunlaşma obyekti ndə yerləşmişlər. [7, s. 77]

Qeyd edək ki, xarici hərbi təhdidlərə Azərbaycanın 20%-içərəzisiniñ Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal altında saxlanılması; qoşun dövlətlər tərəfindən ona qarşı əssəsiz ərazi iddialarının irəli sürüləməsi; ölkənin daxili siyasi və sosial-iqtisadi vəziyyətinin gərginləşdirilməsinə, sabitliyin pozulmasına yönəldilmiş separatçı və dini-ekstremist hərəkətlər; dövlət sərhədinin hərbi birləşmələr və silahlı dastələr tərəfindən pozulması, sərhəd mübahisələrinin kəskinləşməsi; digər dövlətlər tərəfindən ölkə ərazisiniñ göndərmək üçün qanunsuz silahlı qrupların və terrorçuların hazırlanması; dövlət sərhədlərinin və ərazi sularının bilavasitə yaxınılığında hərbi bazaların yaradılması, qoşun qruplaşmalarının çəmənləşdirilməsi, silahların artırılması və digər hərbi iştirakın gücləndirilməsi; ölkənin daxili işlərinə hər hansı mümükün kənar hərbi müdaxilə; qoşun ölkələrin dövlətlərarası münaqişələrdə iştirakı; müxtəlif xarici dairələrin təsiri altında nüvə və digər kütləvi qırğınlarda silahlı növlərinin yayılması və s. Daxildir [7, s. 76-77].

Hərbi sahəyə dair siyasetin işləniləşdirilməsi və reallaşdırılması daxili potensialın səfərber edilməsilə yanaşı, həm də beynəlxalq hüquq normalarına və prinsiplərinə ciddi əməl olunmasını nəzərdə tutur. Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq hüquq prinsipləri əsasında öz milli mənafələrinə uyğun Milli Ordunu yaradır və xarici siyasi strategiya prinsiplərini mütləqəyən edir.

Dövlət hərbi təhlükəsizlik məsələsində ilk növbədə özünlərin yaratdığı və inkişaf etdirdiyi Orduya arxalanır. Təsadüfi deyildir ki, Heydər Əliyev 1994-cü il yanvar ayının 24-də cəbhəyə hazırlaşan hərbi hissələrin yola salınma mərasimində əsgər və zabitlərə belə müraciət etmişdir: "Mən sizə, əziz zabitlər, əsgərlər, məhz sizə arxalanıram, sizə güvənişəm və əminəm ki, siz də sizin kimi minlərlə Azərbaycan əsgəri, zabit və bir nəşər tək ayağa qalxıb Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü müdafiə edəcəklər. İnanıram ki, siz gedib cəbhədəki qəhrəman döyüşlərimizin sıralarına qoşulacaq, işgal olunmuş Azərbaycan torpaqlarının azad edilməsi üçün hünər, qəhrəmanlıq göstərəcəksiniz" [2, s. 436].

Heydər Əliyev öz çıxışlarında ordu quruculuğunu özüllükleri olan çox mütrakkeb proses kimi qiymətləndirir və belə hesab edirdi ki, bu proses bir sırə zəruri prinsiplərə əsaslanmalıdır. Onun nitqlərində öz əksini tapan prinsiplərin məzmun baxımından araşdırılması sübut edir ki, Heydər Əliyev məsələyə yüksək professionallıqla yanaşır. O, qarşıya qoyulan məqsədlərə, vəzifələrə, dövlətçilik təsfəkkürü ilə yanaşır, prinsipləri şərtləndirən məqamlara xüsusi diqqət yetirir. Həmin prinsiplər sırasında bunları qeyd etmək olar: ordu quruculuğuna dövlət rəhbərliyinin müntəzəmliyi və təkmilləşdirilməsi; bu prosesin daimi və keyfiyyətli təchizatə əsaslanması; orduya çağırışda peşəkarlığın gücləndirilməsi; ordu quruculuğundan mənvi-psixoloji amillərə konkret cavabdehlik və məsulivlilik masallarına ciddi diqqət yetirilməsi və s.

Ordu kuruculuğunda siyaset məsələsi ciddi mənə kəsb edir. Ordu və siyaset məsələsinə münasibətdə Heydər Əliyevin mövqeyi birmənalı idi: "Ordu siyasetə qarışmamalıdır. Kim ordunu siyasetə qatmaq istəyirsə, o, Azərbaycan Konstitusiyasını pozur və biz buna yol verməyəcəyik, belə halların qarşısını alacaqı. Ancaq orduda xidmət edən hər bir əsgər, zabit, general bilməlidir ki, o, müstəqil Azərbaycan dövlətinə, dövlətçiliyinə xidmət edir. Azərbaycan dövlətinin, dövlətçiliyinin, orazimizin müdafiəsi, ölkəmizin konstitution əsaslarının qorunması hər bir əsgərin, zabitin, döyüşçünün borcudur" [2, s. 475]. 2016-ci il oktyabr ayının 17-də Azərbaycanın Dövlət müstəqilliyinin bərpasının 25 illiyi münasibətilə təşkil olunmuş təntənəli mərasimdəki çıxışında

cənab İlham Əliyev ötən illər ərzində ordu quruculuğu sahəsində əldə edilmiş nailiyyətləri yüksək qiymətləndirərək deməsidır ki, ordu quruculuğu sahəsində Azərbaycanda böyük addimlar atılıb və bu iş davam etdirilməkdədir. Azərbaycan Ordusu öz gücünü 2016-ci ilin aprelində erməni hərbçilərinin taxribatına qarşı həyata keçirdiyi əks-hücumlarda nümayiş etdirdi.

Azərbaycan Respublikası işgalçi dövlətin-Ermənistanın hərbi tacavüdündə məruz qaldıqından sonraşın mürrəkkəb şəraitdə Milli Ordunun müstəqilliyin qorunmasının əsas amillərindən birinə çevrilibdir. Ona görə da, Milli Ordunun geniş dünaygörüşü, intellektual səviyyəsi, hərbi təcrübəsi yüksək olan, ixtisaslı kadrlarla təmin edilmiş mühüm strateji vəzifə kimi Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyası yaradılmışdır. Görülən işlər uğurla həll edilir, lakin respublikamızın Hərbi Doktrinasının təsləblərinə tam uyğundur [6, s. 74].

Ali Baş Komandan İlham Əliyev dafalarla bildirib ki, iqitsası, hərbi nöqtəyi-nəzərdən
Ermənistən ilə Azərbaycan müqayisədilməz səviyyədədir. Sadəcə olaraq, xarici maliyyə, hərbi və
siyasi dəstək hesabına Ermənistən hələ ki, Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayır: "Bizim
torpaqlarımızı işğal edən təkcə Ermənistən deyil. Bəzim torpaqlarımızı işğal edən Ermənistən
həvadalarları, ermənipərəst, islamofob siyasetçilər, antiazərbaycan qılıvvelərdir. Ermənistən bəzim
torpaqlarımızı işğal edə bilərmi? Azərbaycan Ordusu hücum keçə bir həftə ərzində Ermanistanda
daş üstündə daş qalmaz. Bu da reallıqdır və yenə de deyirəm, biz real dünyada yaşayırıq, öz
tədbirlərimizi görüürük və gün galacak Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü təmin edəcək. Hələ ki, biz
bu istiqamətdə bütün hazırlıq işlərini görərtik" [8, s. 29].

Azərbaycan Respublikasının hərbi siyasi işləni hazırlanarkən Türkiyə Respublikası ilə hərbi əməkdaşlıq xüsusi diqqət yetirilir. Bu əməkdaşlıq konkret məzmuna malikdir, müxtəliyi istiqamətlərdə əlbir fəaliyyət üçün zəmin yaradır. Məsələn, Azərbaycanla Türkiyə arasında illik hərbi əməkdaşlıq planına əsasən 2015-ci il mart ayının əvvəllərində Türkiyə Respublikasının Konya şəhərində "TurAz Şahini-2015" təlimləri keçirilmişdir. Təlimdə Azərbaycan Hərbi Hava qüvvələrinin 3 adəd MiQ-29 qırıcı, 3 adəd Su-25 hücum və İl-76 hərbi-nəqliyyat təyyarəsi, 4 adəd Mi-17 dövrlə-nəqliyyat vertolyotları istirak etmişdir.

Heydar Əliyev adına AAHM-də tədrisin mazmunu və təşkilinin təkmilləşdirilməsi, tədris prosesinin maddi-texniki və informasiya-metodiki təminatının effektlliliyinin artırılması, məktəbin elmi-pedagoji potensialının gücləndirilməsi, zabit və professor-müəllim heyətinin peşəkarlıqlarının artırılması istiqamətində işlər məqsədöñlü şəkildə aparılır. Hər bir kafedranın profiline uyğun olaraq komplüterləşdirilmiş barko sistemli auditoriyalar yaradılmışdır. Hərbə praktiki dərslərin aparılması üçün müasir təhləblər cavab verən trenajorlar qurulmuşdur. Kursantlar əyani olaraq canlı şəkildə döyüş səhnalarını yaratmağı, müxtalif silah növleri ilə hədəflərin məhv edilməsini və s. Praktiki olaraq auditoriyada yerinə yetirə bilirlər [9, s. 4].

Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbində bakalavriat səviyyəsində müxtalif ixtisaslar çərçivəsində hərbi uçot ixtisasları üzrə zabit kadrlarının hazırlanması işi getdikcə təkmilləşdirilir və müasirləşdirilir. Bu baxımdan xüsusilə Müdafiə Nazirliyinin bir sıra rəhbər sənədlər hazırlanmasında və onların tətbiqi sahəsində fəal iş aparılır.

Qeyd edək ki, hərbçilərin istirahəti və sağlamlığı da ciddi qayğı obyektinə çevrilmişdir. Hərb sahə ilə bağlı verili istehsalçı da imkanları getdikcə artır.

Azərbaycan Respublikasının müdafiə qabiliyyəti ölkənin milli maraqlarını təmin etmək üçün əsas amillərdən biridir. Azərbaycan Respublikasının müdafiə siyaseti milli resurslara və mövcud təhlükəsizlik vəziyyətində əsaslanan, demokratik nəzarət altında olan müdafiə qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsinə və saxlanmasına əsaslanır. Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri ölkənin müdafiə qabiliyyətinin əsasını təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının milli müdafiə siyasetinin əsasını aşağıdakılardan təşkil edir:

- bütün ölkələrlə dinc yanına yaşama;
 - diğer dövlətlərin suverenliyinə və müstəqilliyinə hörmət və onların daxili işlərinə qarışmama;
 - məvcud dövlət sərhədlərinin bütövülüy və onların dayisməzliyi;
 - beynəlxalq təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi;
 - herbi quruculuğda konkret qüvvələr nisbətini nəzərə almaqla zəruri müdafiə kişifatlılığı

məşhumunun dəstəklənməsi. [10, s. 24].

Azərbaycan Respublikasının apardığı milli müdafiə siyasetinin əsas məqsədləri aşağıdakılardan ibarətdir:

1.Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin, suverenliyinin qorunması, ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi və bütün əraziləri üzərində nəzarətin təmİN olunması;

2. Xarici hərbi təcavüzün qarşısının alınması və dəf edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin döyüşə və səfərbəriyə hazırlıq səviyyəsində saxlanılması;

3.NATO-nun "Süh namına tərəfdäşlik" Proqramının müvafiq mexanizmlərində iştirakının davam etdirilməsi, NATO dövlətləri və digər tərəfdəs ölkələrlə qarşılıqlı faydalı əsləslərə səyklənən ikitərəfli və çoxtərəfli hərbi əməkdaşlığın həyata keçirilməsi;

4.Azərbaycan Respublikasının müdafiə sahəsində öz üzərinə götürdüyü beynəlxalq hüquq öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi;

5. Müvafiq tədbirlərin hayata keçirilməsi yolu ilə beynəlxalq təhlükəsizliyə töhfə. Azərbaycan Respublikasının müdafiə siyaseti aşağıdakı prinsiplərə asaslanır:

1.Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan başqa silahlı birləşmələrlə mərkəzləşdirilmiş rəhbərliyin vəhdəti və bu fəaliyyətə demokratik nəzarətin təmin olunması;

2.Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizliyinin təmin olunması sisteminiə qarşı hərbi təhdidlərin vaxtında aşkarlanması və qiymətləndirilməsi;

3.Hərbi sahədə milli təhlükəsizliyin təmin olunması üçün qüvvə, vasitə və ehtiyatların zəruri kifayətliliyi, onların müvafiq planlaşdırılması və istifadəsi. (2 s.25)

NƏTİCƏLƏR

1. Dövlətimizin hərbi sahəyə dair işləyiş hazırladığı və gerçekləşdirdiyi siyaset kifayət qədər geniş və əhatəli olub, çoxaspektli xarakter daşıyır.

2.Azərbaycan Respublikasında hərbi sahənin gücləndirilməsində Ümummilli Liderimiz - Heydər Əliyevin və onun kursunu sədəqətlə və yaradıcı şəkildə həyata keçirən Cənab Prezident İlham Əliyevin xidmətləri çox mühüm tarixi-ictimai əhəmiyyətə malikdir.

3.Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursu həm nəzəri, həm də praktik baxımdan tükənməz xəzinədir.

4. Ümmümilli Liderimizin va onun davamçısı Cənab Prezident İlham Əliyevin hərbi sahəyə dair siyasetinin bütün məqamlarına azərbaycanlı mövqeyində yanaşmağa ciddi səy göstərməlidir.

EDİTÖR

- 1.G. Məlikli Heydər Əliyev – müstəqil Azərbaycanın qurucusu. "Səs" 3 oktyabr 2012-ci il.
 - 2.Mehman Süleymanov Azərbaycanda Ali Baş Komandanlıq İnstitutunun Heydər Əliyev mərhələsi. Bakı: "Elm və təhsil", 2018.
 - 3.Hidayət Orucov Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyaset. Bakı: "Şərq-Qərb", 2002.
 - 4.Günel Məlikli Həqiqi müstəqilliyimizin banisi. "Azərbaycan qəzeti" 2 may 2010-cu il.
 - 5.Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı: "Hüquq adəbiyyatı" nəşriyyatı, 2013.
 - 6.Ə.M. Həsənov Azərbaycan Respublikasının milli inkişaf və təhlükəsizlik siyaseti. Bakı: "Letterpress" nəşriyyat evi, 2011.
 - 7.Günel Məlikli Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyində sosial siyasetin yeri və rolü. Bakı: "İndiq" poliqrafiya şirkəti, 2018.
 - 8.E. Zaman, "İki sahil" 30 iyun 2017-ci il.
 - 9.M.A. Yusifov Müasir maddi-texniki tədris bazası təhsilin keyfiyyətinin əsas göstəricisidir // Heydər Əliyev adına AAHM Elmi Əsərlər Məcmuası, 2012. №2(19) S.3-4.
 - 10.Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyası. Bakı: "Qanun" nəş., 2012.